

MALMÖ HÖGSKOLA

Lärarytbildningen

Barn unga samhälle

Examensarbete 15 högskolepoäng på grundnivå

Barnlitteratur i förskolan -att läsa för och med barn

Children's literature in preschool

- to read to and with children

Pernilla Burakovsky

Theresé Lindström

Lärarexamen 210 hp

Examinator: Kyriaki Doulas

Barndom och ungdomsvetenskap 210hp

Handledare: Annika Åkerblom

2012-11-13

Barnlitteratur i förskolan

-att läsa för och med barn

Abstract

Genom detta examensarbete vill vi undersöka vilka avsikter pedagoger har i arbetet med barn och barnlitteratur på förskolor, men också hur pedagoger och barn resonerar kring böcker och bokläsning i förskolan. Vi vill även belysa vikten av att barn i förskolan kommer i kontakt med litteratur/böcker

I forskningsbakgrunden behandlas våra styrdokument i förskolan och barnlitteratur i allmänhet samt arbetet kring litteraturen såsom högläsning och boksamtal.

Som metod valde vi att intervjua pedagoger och barn på två undersökningsförskolor i en storstad för att undersöka hur pedagoger och barn resonerar kring böcker och bokläsning i förskolan. Resultatet av vår undersökning visar inte på någon större skillnad varken vad det gäller pedagogers syn på högläsningens betydelse eller bokutbudet på förskolorna. Däremot kan vi se att barns respektive pedagogers förhållningssätt till barnlitteratur skiljer sig åt, bland annat genom att barnen oftare än pedagogerna väljer populärkulturell litteratur.

Vi hoppas att vi genom denna undersökning gett berörda pedagoger ökad medvetenhet och förståelse vad gäller barnlitteratur och högläsning i förskolan. Men även att vi genom detta arbete sprider våra resultat till övriga pedagoger som arbetar med barn. Vi vill att fler pedagoger får lust och mod, men även känner kravet gentemot barnen att låta böcker och berättelser av alla slag och genre bli ett naturligt inslag i den vardagliga verksamheten i förskolan.

Nyckelord:

Barnlitteratur, bibliotek, boksamtal, förskola, högläsning, läsmiljö

Förord

När vi nu är i slutet av vårt examensarbete vill vi först och främst tacka de pedagoger och barn som gjort denna studie möjlig. Det har för oss varit både lärorikt och intressant att få ta del av era erfarenheter och tankar. Detta tillsammans med all inläst litteratur har gett oss nya perspektiv på barnlitteraturens funktion i förskolan.

Vi vill även tacka vår handledare Annika Åkerblom för all handledning och stöd du gett oss under arbetets gång.

Slutligen vill vi tacka våra familjer och vänner som under våra studieår stöttat oss i vått och torrt.

Malmö 2012-11-13

Pernilla Burakovsky

Theresé Lindström

Innehåll

Förord	5
1 Inledning	8
2 Syfte och frågeställningar.....	9
2.1 Definition	9
3 Forskningsbakgrund	10
3.1 Vad säger våra styrdokument.....	10
3.2 Barnlitteratur	11
3.3 Bokutbudet i förskola och bibliote.....	13
3.4 Högläsning.....	15
3.5 Boksamtal.....	17
3.6 Lässtimulerande miljöer	18
3.7 Literacy	19
3.8 Populärkultur i förskolan.....	20
4 Metod	22
4.1 Metodval.....	22
4.2 Urval	22
4.3 Genomförande	24
4.4 Forskningsetiska överväganden.....	26
4.5 Beskrivning av analysprocedur	27
5 Resultat	28
5.1 Resultat av pedagogintervjuer	28
5.2 Resultat av barnintervjuer.....	33
6 Diskussion och slutsatser	40
7 Referenser	45
Bilagor	

1 Inledning

Som barnskötare har vi båda arbetat många år inom förskoleverksamheten. Under utbildningen till förskollärare började vi att i högre grad än tidigare att intressera oss för och fördjupa oss i för utbildningen relevanta artiklar och debatter om aktuell forskning.

En artikel som tidigt i utbildningen väckte vårt intresse för detta examensarbets innehåll var en artikel i skriften *Pedagogiska magasinet* (nr 1, 2010). Jan Nilsson, lärarutbildare på Malmö Högskola, hade låtit en grupp studenter undersöka hur barn förstår och tolkar en skönlitterär berättelse. Undersökningen gjordes på drygt tjugo förskolor runt om i Skåne och resultatet blev minst sagt nedslående. En liknande undersökning, även denna på initiativ av Jan Nilsson, med syfte att undersöka förekomsten av litteraturläsning i förskolan gjordes i november 2010 på cirka 40 förskolor i Skåne och Västernorrland. Även denna undersökning visade på dystra resultat. I undersökningen framkom det att läsning för våra förskolebarn runt om i förskolorna är en högst oprioriterad aktivitet. Läsningen är i stället väldigt sporadisk och valet av litteratur görs helt slumpmässigt av pedagogerna.

I den reviderade läroplanen för förskolan (Lpfö 98/10) går det inte att hitta något om betydelsen av litteraturläsning för barn i förskolan. Endast att ”förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar intresse för skriftspråk och att förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen” (Lpfö 98/10:7). I ovanstående nämnda artikel ifrågasätts varför vårt ledande styrdokument för verksamheten i förskolan väljer att inte i högre grad lyfta fram litteraturläsning och samtal om böckers innehåll. Nilsson (nr1, 2010) anser att barnen istället bjuds på formaliserad och isolerad färdighetsträning utan direkt koppling och samband till barnens intresse och tidigare erfarenheter.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka barnlitteraturens funktion i förskolan utifrån pedagogernas och barnens perspektiv. Detta gör vi genom att undersöka hur pedagoger och barn resonerar kring böcker och bokläsning i förskolan.

Som utgångspunkt i vår undersökning använder vi oss av följande frågeställningar:

- Vilka avsikter och utgångspunkter har pedagogerna i arbetet med barnlitteratur i förskolan?
- Vilken typ av böcker visar barn intresse och nyfikenhet för och varför?

2.1 Definition

I vår undersökning kommer vi endast att använda oss av begreppet pedagog. I detta begrepp syftar vi på både förskollärare, barnskötare och eventuell övrig pedagogisk personal som igår i arbetslagen på våra undersökningsförskolor.

Ordet barnlitteratur är återkommande i vår undersökning, vår definition av detta är böcker som riktar sig till barn i förskolan eftersom det är där undersökningen utförs.

Kåreland (2009) däremot definierar barnlitteratur som den litteratur som bokförlagen har marknadsfört som barn – och ungdomsböcker

3 Forskningsbakgrund

3.1 Vad säger våra styrdokument

Det tillhör förskolans och förskoleklassens uppdrag att stimulera barnens litteracitetsutveckling. Skolan har tydliga uppnåendemål i svenska över vad eleverna ska lära sig men däremot inte på vilket sätt. Förskolan har inga kursplaner att följa utan istället strävansmål enligt Lpfö98 (rev 2010). Kåreland (2009) anser att förskolans läroplan är vag i sina formuleringar. Med hänsyn till språk- och litteracitetsutveckling går följande att läsa:

Förskolan ska sträva efter att varje barn

- utvecklar sin förmåga att lyssna, reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar och försöker förstå andras perspektiv,
- utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra,
- utvecklar sitt intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner,
- utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa (Skolverket 2011).

En riktlinje för förskollärare enligt Lpfö98 (rev 2010) är att de ska ansvara för att barnen stimuleras och utvecklas i sin språk- och kommunikationsutveckling. Förskollärarna har stor frihet att själv skapa riktlinjer för hur undervisningen ska läggas upp. I Lpfö98 (rev 2010) ges ingen direkt hänvisning till arbetet kring litteratur, läsning och böcker. Detta tror Kåreland (2009) beror på att förskolebarn inte på samma vis som skolbarn ägnar sig åt läsning utan att barnen i förskolan främst befinner sig i ett lyssnandestadium där kollektivt läsande och högläsning står i centrum. Detta antagande ställs i motsats till literacytraditionens antagande, där Fast (2011) menar att barn utvecklar skriftspråket genom många olika skriftspråkliga uttryck. Kåreland (2009) menar att det är viktigt att barnen, genom föräldrar och pedagoger, möter läsande förebilder och att berättar- och högläsningstunderna tas på största allvar medan Fast (2011) anser att det är barnens egna nyfikenhet på skriftspråket och viljan att lära som styr. En av anledningarna till att skolåldern sänktes från 7 år till 6 år var att barnen

skulle få fler tillfällen att möta skriftspråket, trots detta måste pedagoger i förskolan arbeta med att utveckla barns litteracitet från tidig ålder. I förslag till förtydliganden i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2009) föreslås bland annat högläsning och samtal kring böcker och bilder som ett av de viktigaste sätten att ge stimulans till barns litteracitetsutveckling, oavsett vilken ålder barnet har.

3.2 Barnlitteratur

Bilden nedan visar skillnaden mellan en berättande bok och en faktabok vilket Dominkovic m.fl. (2006) menar att det är i pedagogernas intresse att den varierar litteraturutbudet för barnen i förskolan. Faktaböcker är verklighets realistiska med en tydlig koppling till barnens vardag och natur medan berättande böcker är mer fantasiberikade där barnen har möjlighet att tänka utanför ramarna. Författarna menar att läsfokus hos pedagogerna ändras beroende på vilken sorts bok de läser för barnen. Vid läsning av faktabok kopplas ofta litteraturens information samman med de erfarenheter som både barnen och pedagogen besitter och barnen får förklara och testa sina kunskaper. I de berättande böckerna ges barnen möjlighet till att fantisera om vad som skall hända och reflektera över budskapet i berättelsen och tillsammans diskutera detta.

Berättande bok			Faktabok
Att väcka känslor/etik – moral	←	SYFTE	→ Att lära ut om världen
Växande och konflikt hos enskilda karaktärer	←	FOKUS	→ Etablering av begrepp och generalisering av erfarenheter
Orientering, komplikation, kris och upplösning	←	INNEHÅLLS-STRUKTUR	→ Systematisering av kunskap jämförelser och kontraster
Metaforer, liknelser, alliteration	←	SPRÅK-ELEMENT	→ Teknisk terminologi
Preteritum (dåtid)	←	TEMPUS	→ Presens (nutid)
Artistisk	←	BILD	→ Realistisk

Källa: Dominkovic, Eriksson och Fellenius (2006:142)

Hellsing (1999:26) menar att barnlitteraturen har fyra huvuduppgifter nämligen att lära barnen behärska språket, att orientera sig i tid och rum, att orientera barnet socialt-

bygga upp önskvärda föreställningar om den enskildes förhållande till sin omgivning och att påverka barnet mer direkt det vill säga aktivera själva livskänslan. Hellsing (1999) menar vidare att barnbokens mål är inte bara att ge uppfostran på lång sikt utan även upplevelser i nuet och glädjen för stunden.

Pekbok är en bok som används av de yngsta barnen på förskolan. Pekboken innerhåller ofta ingen text utan enbart enstaka ord. Asplund Carlsson (1993:3) menar att pekboken är ”första stadiet av berättande som är osammanhängande, bestående av skilda scener eller så kallade synkreta bilder som inte har något sammanhang”. Bilderna i pekböckerna är ofta sådana som barnen känner igen. Barnen pekar oftast på bilden och den vuxne som läser boken benämner föremålet som barnen sedan härmar. Barnen kan även själva läsa pekböckerna och då sker detta lite mer handgripligt och därav är oftast pekböckerna starka och tåliga och oftast inplastade. Pekboken hjälper barnen att utveckla sitt ordförråd och sin begreppsförmåga och bilderna blir en del i barnens första steg i läsinläringen. Det har diskuterats hur vidare det är av vikt om bilderna i pekboken är fotografiska eller ritade för barnens språkinläring, resultatet visade sig att det viktigaste är att bilderna är tydliga och noggrant utförda och att det finns ett samband på uppslaget i boken exempelvis en bild på sko och en fot menar Kåreland (1983).

Bilderboken kan innehålla många olika slags genre så som ABC böcker, räkneböcker men också sagor, både verklighetsbaserade men även påhittade med talande djur. Det som oftast kännetecknar en bilderbok är att den handlar om vardagshändelser. Asplund Carlsson (1993) menar att en bilderbok består av olika bilder som tillsammans bildar en implicit kedja. Texten är enkel, boken har ett centrum, händelseförlopp och ett mål. Tidigare har det beskrivits att barnens första möte med ordkonst och bildkonst sker genom bilderboken anser Lindö (2009). Idag möter barnen både ordkonst och bildkonst parallellt med medier som filmer, data och tidningar. Lindö menar vidare att bilderboken är unik, på det sättet att boken använder sig av två kommunikationsnivåer. Bilderboken riktar sig både till den vuxne som läser och till barnet i olika uttryck som text och bild. I förskolan är bilderböckerna om Totte & Emma, Max, Alfons Åberg och Pettson & Findus vanligt förekommande.

Berättelser skrivna för barn med inslag av fantasi och en viss överklighet kallas för **sagor**. Sagor har illustrerats ända sedan 1700-talet och karakteriseras av

formuleringarna ”Det var en gång...., och därefter levde de lyckliga i alla sina dagar” (Nikolajeva 2000, Pramling, Asplund Carlsson & KlerFelt 1993). Grundläggande drag för sagan är just att den har en tydlig början och slut. Sagan förmedlas ofta i dåtid, tretal och just genom uttrycket ”Det var en gång...”. Karaktärerna i sagan är oftast antingen onda eller goda och sagan tar upp allmängiltiga villkor som liv-död, kärlek-hat och gott-ont.

När vi talar om sagor skiljer vi på folksaga och konst saga. Kåreland (2010) menar att man kan jämföra detta med muntligt och skriftligt. De gamla folksagorna är anonyma produkter och har förmedlats från generation till generation medan konst sagor är en nerskriven produkt med namngiven författare.

Kapitelbok är en bok som är uppdelad i olika avsnitt. Avsnitten kan antingen vara sammanhängande där barnen är tvungna att höra föregående kapitel för att förstå det nästkommande till exempel böcker som Mio min Mio eller Ronja Rövardotter av Astrid Lindgren eller så kan kapitlena vara helt oberoende av varandra så som exempelvis Emil i Lönneberga. Barnen kan enkelt följa med berättelsen trots att man missat något avsnitt.

Astrid Lindgren har skrivit många kapitelböcker men Asplund Carlsson (1993:10) menar att ” många pedagoger, lärare och bibliotekarier är tveksamma till om Astrids Lindgrens så kallat sagor är lämpliga för barn i förskoleåldern”. De anser att sagorna är strukturellt, språkligt, och innehållsligt alltför komplicerade. Föräldrarna anser däremot att böckerna är bra och Mio min Mio är den vanligaste lånade boken av föräldrar, Asplund Carlsson (1993).

3.3 Bokutbudet i förskola och bibliotek

-Läsning i förskolan är så mycket mer än en förberedelse inför barnens grundskolestart, den har ett egenvärde i sig. Det menar forskaren och pedagogiklektor Ann-Katrin Svensson (2011), som genom studier önskade få en uppfattning om hur boläsning i förskola och förskoleklass ser ut för barn i ålder 1-6 år, men också hur högläsningens frekvens varierar mellan olika förskolor och förskoleklasser. Om högläsning sker för hela barngruppen eller endast mindre grupper av barn var ytterligare ett syfte i undersökningen. Hon fann att bokutbudet på förskolor emellan visar på stora skillnader och i vissa fall till och med total fattigdom på litteratur.

Det var när några av hennes lärarstudenter återvände till skolan efter en tids verksamhetsförlagd utbildning på förskolor och berättade att de överhuvudtaget inte upplevt något sammanhang med bokläsning som oron hos henne steg. Var bokläsningen på väg att försvinna ur förskolans verksamhet? Simmonsson (2004) kan kortfattat konstatera att barnlitteraturen i förskolan har en lång tradition och att den fortfarande används som pedagogiskt medel, idag dock mer som roande och utvecklande, från att tidigare varit mer uppfostrande. För att kartlägga hur det såg ut på förskolorna skickade Svensson (2011) med sina studenter ett formulär som skulle visa hur ofta bokläsning skedde på förskolorna och under vilken tid på dagen. Resultatet var dystert. På 20 % av förskolorna lästes det endast sporadiskt och vid ett fåtal tillfälle under studentens sex veckor långa VFT och på 10 % av förskolorna läste man aldrig. Dessa resultat fick Svensson (2011) att vilja undersöka hur utbudet av böcker samt hur inställningen till läsning såg ut på 60 förskoleavdelningar i Jönköpings län. Resultatet visar att boksnittet av böcker per avdelning är cirka tjugo, det vill säga ungefär en bok per barn. Svensson (2011) menar att hundra böcker är ett minimum på varje förskoleavdelning i Sverige. Det ska finnas böcker som intresserar alla barnen och det är viktigt att tänka på mångfalden, såsom etnicitet, genus och böcker från andra länder och på annat språk vid val av böcker, menar Svensson (2011). Hon uppmanar förskolor att se över sina bokhyllor och erbjuda barnen ett mycket rikare utbud av litteratur. Det är viktigt ur en rent demokratisk aspekt, eftersom studier visar att det blir allt större skillnader i hur mycket barn blir lästa för i sina hemmiljöer (Svensson 2011).

En viktig förutsättning för att barn ska kunna lägga grunden till framtida läs- och skrivvanor är att de redan i tidig ålder får möjlighet att möta olika slags texter. Genom att tillsammans med andra barn och vuxna lyssna till och bearbeta texter skapas gemenskap och gemensamma erfarenheter.

Lindö (2009) lyfter fram biblioteket som en viktig lärandemiljö för barn där inte bara litteraturen utan även berättande, dockteater och högläsning ger barnen en central roll i deras liv. Biblioteken kan vara en mötesplats för människor i alla åldrar. I Umeå har litteraturpedagogen Kohkoinen (2007) lanserat idén om bokläsning, ramsor och ”pyttepoesi” för de allra yngsta barnen. Hon menar att internationell forskning visar på vikten av att bebisar tidigt får bekanta sig med böcker. Spädbarnet är socialt från allra första början och berett på att utforska sin omvärld i samspel med en vuxen, förklarar hon och fortsätter: ”förutsättningarna för hur intelligent, kreativt och fantasifullt ett barn kommer att bli är redan skapade när barnet fyller ett år!” (Kohkoinen, 2007, s 19).

Lindö (2009) presenterar i korthet flera utförda projekt mellan förskolor och bibliotek där leken, kreativiteten och fantasin är i fokus och där syftet varit att stärka, stimulera och utveckla förskolornas språkutveckling genom ett nära samarbete med biblioteken.

Att läsa och berätta - gör förskolan rolig och lärorik, som under åren 2008-2010 drevs som ett samarbetsprojekt mellan bibliotek och förskolor i fem kommuner i Jönköping, var målet framförallt att inspirera till och medvetandegöra läsning och barnlitteratur i förskolor, men även att utveckla samarbetet mellan bibliotek och förskolor. Genom förskolepedagogernas pedagogiska kompetens och bibliotekariens bokkunskap var samarbetet komplett. Genomgående i projektet uppmanas samtliga involverade inklusive föräldrar att låta barnen själva styra sitt val av böcker. Barnen ska vara delaktiga i och känna intresse för det som läses för dem. Under projektets gång arbetade de inblandade förskolorna på olika sätt med sagor och berättelser. Så här säger personalen på en av projektförskolorna, Svensson (2011) – ”Genom vårt arbete har vi förstått och lärt oss att barn kan så mycket mer än att vara passiva åhörare. Det har varit fantastiskt att se dessa barn, som är 1-3 år, dramatisera utifrån sin egen fantasi och själva vara berättare. Vi har velat ge barnen rättigheten till en egen röst och få känna att den blir hörd, lyssnad och respekterad”.

För att stimulera barns lust att bläddra i, läsa i och lyssna på böcker menar Lindö (2009) att olika typer av bibliotek är viktiga för barnet. Böckerna hemma i hembiblioteket, samhällsbiblioteket i närområdet, kompisbiblioteket det vill säga att låna en bok ur kompisens bokhylla och skolbiblioteket är alla olika arenor för barn att möta böcker i och här få lust och stimulans för läsning. Lindö (2009) ställer sig frågande till politikernas resursindragningar på biblioteken. Hon menar att föräldrar, pedagoger, lärare och bibliotekarier alla har i uppdrag att ge barnen en litterär grund att stå på i deras livslånga lärande. Hur är detta möjligt utan ett bibliotek som är välutrustat och välkomnande?

3.4 Högläsning

Ett sammandrag ifrån en debatt på Junibacken den 2012-04-24 angående ”Betydelsen av högläsning tillsammans med barn” visar att forskares, professorers och andra personers åsikter går isär. Alla i debatten har på något sätt stor insyn och erfarenhet av barn och högläsning och medverkande är bland annat Behrang Miri, ansvarig för Kulturhusets utbud av barn-och ungdomskultur i Stockholm samt Mats Myrberg,

professor i och expert på specialpedagogik och läsning för barn. Miri anser att digitaliseringen måste ses som en resurs till den vanliga barnboksformen för att möta alla barn i samhället. Myrberg däremot anser inte att de elektroniska medierna kan ersätta barnboken forskningsbaserat sett. Han menar att högläsning näsa mot näsa, ansikte mot ansikte däremot är det som på bästa sätt gynnar barns språkutveckling. Enligt Myrberg finns det inga forskare som förordar de elektroniska medierna framför högläsning för små barn. Varför inte både och, bör inte barn utbildas i båda? En intressant dialog som vi med hjälp av andra forskares uppfattningar vill fördjupa oss i. Kåreland (2009) menar att orsaken till att barnboken inte längre har den traditionella platsen hos barn idag, utan att barns kulturvanor och läsvanor har förändrats betydligt, framför allt på grund av de elektroniska mediernas utveckling. Det läses på ett annat sätt för dagens barn jämfört med hur det varit bakåt i generationerna. Barn idag, oavsett ålder, möter många olika textgenrer genom bland annat tidningar, böcker, tv, internetsidor och dataspel. Kåreland resonerar att läsning genom böcker inte alltid är det som lockar dagens barn mest. Lindö (2005) är övertygad om att högläsning med efterföljande samtal är så nödvändigt och betydelsefullt för barn att de ska ges utrymme för detta under hela sin uppväxt både på förskola och skola så väl som i hemmet. Hon menar även att det ställs krav på pedagogernas förhållningssätt till läsningen, det vill säga deras engagemang och entusiasm under lästunden men även förberedelserna inför lästunden. Visar pedagogen intresse för boken som läses genererar det nyfikenhet och stimulans för de lyssnande barnen. Att barn kommer i kontakt med skönlitterära texter menar Fast (2011) är av stor betydelse för deras språk-, skriv- och läsutveckling. Barn tycker om att lyssna till högläsning och kan under högläsningen möta texten på sitt eget sätt och utifrån sina egna erfarenheter. Detta gör att alla barn inte uppfattar texten på samma sätt utan skapar sig inre personliga bilder utav det som de lyssnar till under högläsningen. För att få tillfälle och möjlighet att studera högläsningsspraxis både på förskola och i hemmet gjordes i Danmark 2007 en litteraturpedagogisk undersökning på fyra olika förskolor. Jönsson m.fl. (2009) kan sammanfattningsvis säga att det danska projektet visar att högläsningens funktion på de medverkande förskolorna framför allt var av socialiserande och rekreativ funktion. Det vill säga en trivsamt och avspänd tillvaro där barn bjöds in att aktivt engageras och vara medverkande i berättelsen som läses. Undersökningen visar också på att litteraturutbudet på förskolorna präglas av äldre klassiker. Dock ledde detta till att pedagogerna blev mer observanta på valet av

böcker för högläsning och istället började variera klassiker med nyare och mer utmanande barnlitteratur.

Ett övergripande perspektiv av bokläsning för barn kommer att diskuteras i det avslutande kapitlet.

3.5 Boksamtal

Alla barn i förskoleåldern ges inte samma möjlighet till en rik litteracitet i hemmet. Det är inte alla som får en godnattsaga läst för sig eller på annat sätt har möjlighet att samtala och tolka texter tillsammans med sina föräldrar. Svensson (2009) menar därför att det är viktigt att förskollärare är medvetna om vikten av att barn i förskola och förskoleklass får möjlighet till upplevelser och erfarenheter av litteracitet och utmanande skriftspråksmiljöer. Att barn får redskap att ta till sig texter genom exempelvis boksamtal, där de får hjälp med att på ett djupare plan förstå en bok. Genom att gemensamt resonera om bokens innehåll och händelser kan varje barn utifrån sina egna erfarenheter och kunskaper få en djupare förståelse för bokens innehåll. Lindö (2009) resonerar på liknande vis, att det är när vi samtalar gemensamt om det vi läst tillsammans med barnen som vi som pedagoger har möjlighet att utmana deras tankar och föreställningar samt låta dem få en fördjupad förståelse och upplevelse av den lästa texten. Lindö (2009) förklarar vidare att läsforskare har sett att vana läsare gör inferenser, det vill säga skapar inre bilder, spekulationer och dialoger med texten de läser. De förstår texten med hjälp av diverse tillgängliga erfarenheter. Detta upplever dock inte ovana läsare, exempelvis ställer inte barn vid högläsning frågor kring texten om de inte är vana vid att samtala om det som läses. Detta leder till att dessa barn inte får någon djupare förståelse av texten. Lindö (2009) menar därför att det är viktigt att pedagoger i förskola och skola tar ansvar för att väcka barns nyfikenhet och få dem att utbyta tankar och funderingar kring den gemensamma texten genom att ställa intressanta och inspirerande frågor till barnen. Detta menar Fast (2011) gör att barnen också kan sätta sig in i varandras upplevelser och känslor.

En viktig aspekt är att bearbetningen av innehållet också sker tillsammans. I den sociala läsningen ingår alltså att tillsammans, under och efter läsningen bearbeta och skapa mening ur det lästa (Jönsson m.fl. 2009).

Genom boksamtalen förstår barnen hur stort innehållet i en bok kan vara, när man ser och förstår det leder det också till ett ökat intresse för böcker.

3.6 Lässtimulerande miljöer

Läroplanen för förskolan Lpfö 98 (rev. 2010:6,7) poängterar att barnen i förskolan skall erbjudas en trygg miljö som lockar till lek och aktiviteter, lägga stor vikt vid att stimulera barns språkutveckling och uppmuntras och ta till vara på barnens nyfikenhet. Miljöns utformande är av stor vikt då det gäller den pedagogiska verksamhetens kvalitet och det ligger ett stort ansvar på pedagogerna att tillgodose detta för att stimulera varje barns utveckling och lärande. I utformandet av förskolans miljö är det viktiga att fundera över budskapen som finns, miljön på förskolan avspeglar även vilken kunskap- och barnsyn pedagogerna har. Simonsson (2004) drar i sin avhandling slutsatsen att pedagogerna i förskolan har ett brett utrymme då det gäller att nå förskolans strävans mål och har därav stora möjligheter att påverka den fysiska miljön i förskolorna. När miljön utformas på förskolan är det viktigt att man utgår från barngruppen som skall befinna sig i den och att den är föränderlig efter barnens behov. Många forskare bland annat Simonsson (2004) och Pramling (1993) påpekar att högläsningen i förskolan bör ske på en lugn och avskild plats. En soffa eller en hörna med madrass och kuddar är en bra plats där barnen kan sitta mjukt och skönt och inte heller så trångt och på ett sätt så att pedagogen har ögonkontakt med barnen. En annan viktig aspekt är om sagan skall följas upp i exempelvis lek eller något skapande, då är det viktigt att det finns gott om tid efter sagoläsningen. Introduktionen, ingången av sagan är en viktig del. Att skapa spänning och ändra röstläget när de olika karaktärerna eller miljöerna i sagan beskrivs fångar barnen och skapar ett vidare intresse av lässtunden. Att använda sig av hjälpmedel som sagokista, berättarhatt eller ljus fångar också barnens intresse och nyfikenhet och skapar en mystisk och mysig miljö. Pramling, Asplund Carlsson och Klerfelt (1993) anser att det är viktigt för barns intresse för läsning och inspiration för lek och skapande aktiviteter att det finns möjlighet för barnen att själva sätta sig ner med en bilderbok och läsa till bilderna. För att barnen skall kunna göra detta är det av stor vikt att det finns böcker som är tillgängliga för barnen. Böckerna bör vara placerade på ett sådant sätt så att barnen själv kan ta dem. Genom att göra böckerna synliga på en hylla med framsidan utåt skapas ett intresse och nyfikenhet för läsning. Chambers (1995) menar att när man skyltar med böcker ska man göra det där det finns gott om plats och är ljust. Skyltningen skall genast fånga uppmärksamheten. Fast (2012) anser även att det är betydelsefullt att det finns böcker på de modersmål som finns i representerade barngruppen men även att det finns olika typer av texter så som

tidningar, serier och kataloger i läshörnan. Precis som miljön har betydelse har också tidpunkten för högläsningen en stor betydelse. Att lyssna i grupp är en krävande aktivitet och barnen bör vara pigga och sugna på högläsning. Läsning skall vara frivilligt, något som är roligt, spännande och inbjudande, läsning ska inte vara något tvång (Söderbergh, 1988).

3.7 Literacy

Det engelska ordet literacy är inte helt enkelt att översätta till svenska. Detta har av bland annat svenska språkvetare, läsforskare och kulturhistoriker diskuterat i tjugo år. Ett förslag på översättning är läs- och skrivkunnighet. Unesco (FN:s organisation för utbildning, kultur och vetenskap) har valt att definiera det som ”att kunna läsa en kort och enkel text om sin vardag”. Läs- och skrivförmåga, ”att läsa och skriva så att personlighet utvecklas för att kunna hävda sig i samhället och arbetslivet”, är ett mer kvalificerat sätt att se på ordet literacy. Dagens barn och ungdomar kan alltså visa hög kvalité på läs- och skrivkunnighet men trots detta ha stora brister i läs- och skrivförmågan.

Men enligt David Barton (1994) definieras begreppet literacy långt mycket bredare än ovanstående, nämligen att literacy är en social aktivitet, att lärande sker i daglig samvaro med andra människor och har rötter i familjelivet exempelvis genom högläsning eller samtal om dagens händelser. Han menar också att literacy baseras på ett symbolsystem som används som kommunikation dels mellan människor som har förståelse och kunskap om samma symboler till exempel bokstäver kopplade till vårt tal, teckenspråk, bilder men också symboler som är viktiga för vår förståelse och vårt sätt att tänka.

Flera forskare menar att ett av de viktigaste sätten till att barns litteracitet blir stimulerad är just genom högläsning. En av dem är Fast (2008) som, även hon, menar att literacy är en social aktivitet som ofta sker i interaktion mellan barn och föräldrar, exempelvis genom just högläsning. Vid dessa tillfällen deltar barnet aktivt, de lyssnar, tar till sig och tolkar det lästa utifrån sina tidigare erfarenheter. De lär sig dessutom hur man handskas med böcker.

Svensson (2009) menar att det som uppstår genom samspel med andra när man samtalar om och bearbetar texter tillsammans är just litteracitet. Detta börjar redan när lilla ettåringen tittar i sin pekbok tillsammans med en vuxen. Även Barton (1994) menar att starten för lärande av läsande och skrivande sker mycket tidigt, faktiskt redan vid

födelsen. Vi har alla vår egen personliga literacyhistoria som bygger på olika situationer och erfarenheter vi upplevt under vårt liv ända sedan tidig barnaålder. Dessa olika literacyhistorier påverkar naturligtvis barn på många olika sätt. Barns olika uppväxtförhållande och erfarenheter ger dem också olika förutsättningar att bli litterata. Dessutom har Liberg (1995) genom sin forskning funnit att barns literacyutveckling endast sker i för barnet meningsfulla sammanhang som de har god förståelse för, till en början vardagsnära ämnen. På förskolan låter vi barn möta litteracitet på flertalet sätt, genom bilder, tecken, sång, text, tal, kroppsspråk med mera och detta gör vi med alla våra sinnen som hjälpmedel. Att som pedagog vara uppmärksam och lyhörd för barnets personlighet och ta tillvara varje barns unika literacyhistoria gör det enklare att exempelvis välja högläsningbok eller överhuvudtaget välja litteratur i förskolan som gynnar barnet. Lindö (2009) vill med tydlighet lyfta fram vilken enorm betydelse det har för barns skolframgång att de tidigt utvecklas i sin literacy.

I motsats till Bartons (1994) resonemang om att inläringen av läs- och skrivkunnighet startar i tidig ålder finns den traditionella synen på lärande i formell undervisning där barnet ska ha uppnått mogen ålder för att lära sig läsa och skriva. En kritiker till detta synsätt är Säljö (2005) som anser att det ger en begränsad bild av hur barn lär sig läsa och skriva. Även Benn (2010-02-09) anser att vi måste undvika det formella lärandet inom förskolan. I stället måste vi som pedagoger ta tillvara och utnyttja varje barns unika literacyhistoria och bemöta barnen som att de är litterata samtidigt som skola och förskola går i takt med samhällets utveckling och förändringar inte minst kulturellt sett.

3.8 Populärkultur i förskolan

I avhandlingen *Visuell kultur i barns vardagsliv: bilder, medier och praktiker* skriven av Anna Sparman (2002) skiljer författaren på barnkultur och barns kultur. Med barnkultur menar hon den kultur som vi vuxna skapar för barn. Kulturen som skapas barnen emellan och mellan barn och produkter benämner Sparman för barns kultur. Barns kultur är exempelvis leksaker, tv-spel och teveprogram och skulle därmed kunna benämnas för populärkultur. Populärkultur, masskultur förknippas ofta med massmedierna och brukar sättas i motsatsställning till finkultur, Persson (2000). Populärkulturens betydelse både i samhället och för barnen är något som bara ökar och

ökar men tyvärr inte alltid når fram till de som behöver den – lärare, pedagoger. Lindgren (2009:32) delar in populärkulturen i fyra definitioner:

1. Populärkultur är kultur som många uppskattar 2. Populärkultur är en annan kultur än finkultur 3. Populärkultur är masskultur 4. Populärkultur är folkkultur. I Carina Fast's (2008) studie, som hon gjort med sju barn i olika bostadsområde och med olika bakgrund, har det visats att populärkulturen syns redan i fyra-fem årsåldern och att den är inspirerande och lärorik för deras skrivande och läsande. Barn blir ofta inspirerade och skapar lekar av berättelser eller upplevelser de sett eller hört och många gånger kan det handla om populärkultur. Att man som pedagog kan möta barnen och se en vinst i arbetet kring populärkultur är viktigt. Helen Tsappos (pedagog) säger i boken *Medieresor- om medier för pedagoger*:

”Det är otroligt att ett barn vet så mycket, som inte vi vuxna känner till. De har redan ett helt system av kunskap med noggrant uppdelade underavdelningar”. (Olson, Boreson 2004:25)

Fast (2011:94,97) skriver att ”det tycks inte finnas några gränser för vad barn kan lära sig i samband med sina leksaker”. Fast menar vidare att många pedagoger är osäkra på hur de ska förhålla sig till barnens leksaker. Leksakerna skiftar fort och pedagogerna hinner inte sätta sig in i barnens och leksakernas värld. Fast menar ”att uppmärksamma populärkulturen betyder inte att kolonisera barnens värld, snarare att skapa möjligheter för barnen att dela med sig av sina kunskaper”

Populärkulturen har länge ansetts vara portförbjuden i förskolor/skolor och anses ha en lägre kvalité än finkultur men har de sista åren blivit mer tillgänglig och minde komplicerad än finkulturen, (Burakovsky, 2010, Fast, 2007). Genom populärkulturen engagerar barnen sig i en rik textvärld och detta är något som även pedagoger och föräldrar bör engagera sig i. Persson (2000:79) menar att ”en utgångspunkt för hantering av de nya medierna måste vara att man tar populärkulturen på allvar, populärkulturen sätter viktiga spår i elevernas tankevärld och känsloliv och detta är inget som kopplas ifrån”.

4 Metod

I detta kapitel redogörs för de tillvägagångssätt och tekniker vi kommer att använda oss av i vår undersökning. Vi kommer också att beskriva vårt urval, genomförande och våra forskningsetiska ställningstaganden.

4.1 Metodval

I vår undersökning använde vi oss av intervjuer, en kvalitativ metod. Enligt Larsen (2009:26) är kvalitativa undersökningar en fördel eftersom det minimerar bortfallet då vi träffar informanterna ansikte mot ansikte. En annan fördel med kvalitativa metoder är att vi vid intervjuerna kunde ställa följdfrågor och få ett fördjupat svar som därmed ökar vår empiri inför kommande analys. Nackdelen med kvalitativa undersökningar är att personen som intervjuas kanske inte alltid är sanningsenlig vid intervjutillfället. Larsen (2009:27) menar att det kan vara svårt och tidskrävande att behandla data, transkribera efteråt då man inte har färdiga svar ikryssade.

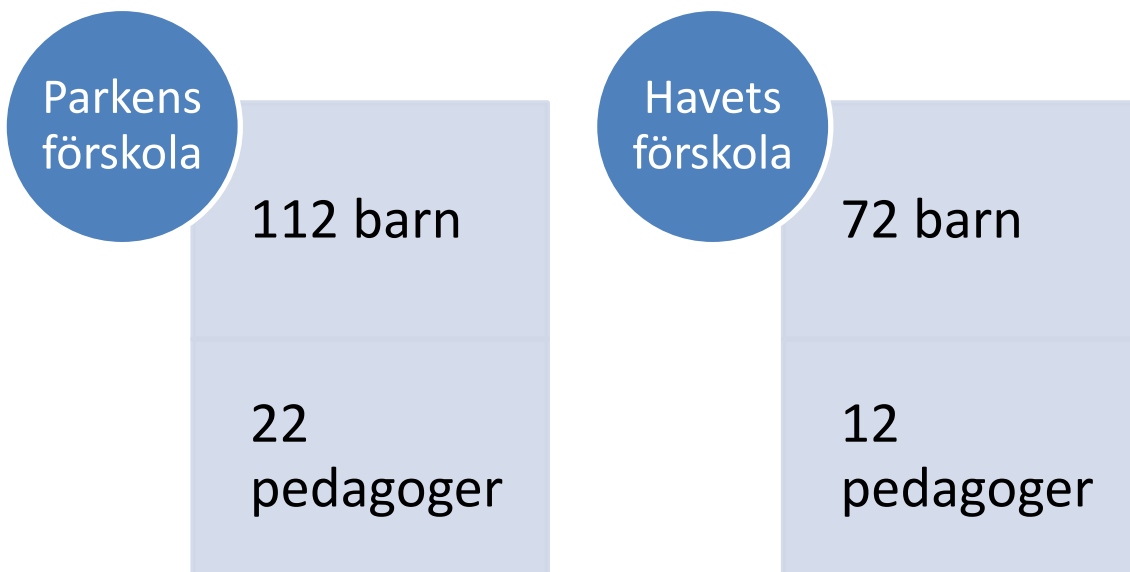
Vi ansåg även observation av barn i åldern 3-5 år lämplig som metod för att få syn på barnens eventuella användande av barnlitteratur.

Att observera är ett sätt att studera barnens beteende i deras naturliga vardag. Nackdelen med observationsmetoden är att den är dyr och tidsödande (Patel & Davidsson, 2003:88) och att oförutsedda händelser kan påverka resultatet.

4.2 Urval

Vår undersökning gjordes på två förskolor i en storstad. Valet av förskolor gjordes på grund av att vi tidigare under vår studietid gjort undersökningar och observationer på dessa båda förskolor. Fördelen med detta val är att vi som forskare redan är kända för barn och pedagoger på dessa förskolor. Båda förskolorna är belägna i områden som är socialt välbärgade och ligger i utkanten av en storstad. Områdena består mestadels av villor och i närområdet finns mycket grönska och närhet till både parker, skog och vatten.

Det som skiljer förskolorna åt är deras storlek, barnantalet och personaltätheten.

Med pedagoger menar vi både förskollärare och barnskötare. En annan skillnad på förskolorna är att Parkens förskola har ett antal barn med etnisk bakgrund medan Havets förskola endast består av barn med svensk bakgrund.

Böckerna (bilaga 2) som valts att användas som underlag till barnintervjuerna i vår undersökning är bland annat böcker som finns i bokhyllorna ute på våra undersökningsförskolor, dock är inte alla böcker representerade på båda förskolorna. De utvalda böckerna har också en spridning i utgivningsår från 1930-2001, från äldre klassiker till nutida populärkulturella verk. Vi anser även att böckerna skiljer sig åt avseende innehåll exempelvis från faktabok till populärkulturell bok och språklig utformning. Sammanlagt valde vi fyra böcker.

Boken *God natt alla djur* bygger på upprepningar vilket är bra för mindre barn som håller på att lära sig prata eller för 4-5-åringarna i vår undersökning som har svenska som andraspråk. Boken är även lämplig att göra ett matematiskt arbete kring. Enligt utlåningsstatistik från författarfondens undersökning för år 2010 kom barnboksförfattaren Catarina Kruusval, på 14:e plats av utlåningen i folk- och skolbibliotek.

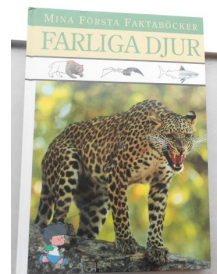

Hattstugan är en klassisk saga. Den är skriven på ett för dagens barn något annorlunda vis. Den är på rim där det sista ordet i varje mening är utelämnat, detta för att barnen som lyssnar på sagan ska

kunna fundera ut och fylla i rimorden och på så vis själv vara delaktiga i sagoläsningen. Författaren Elsa Beskow hör till en av Sveriges mest kända barnboksförfattare.

Farliga djur är en faktabok med kunskap om djur, vilket hjälper barnen att tolka fakta och upplevelser i naturen. Vi antar att boken väcker nyfikenhet för naturkunskap i förskolan.

Star wars är en populärkulturell bok och har under en längre tid varit ett hett tema bland förskolornas barn. Framför allt i deras fria lek. Som pedagog i förskolan ska vi lyssna till och uppmärksamma barnens intressen.

4.3 Genomförande

Barnintervju:

Barnintervjuerna har vi valt att göra med totalt 18 barn i åldrarna 3-5 år. Vid varje intervjutillfälle intervjuades endast tre barn för att få dem att känna sig bekväma i sammanhanget och att barnen enkelt skulle kunna besvara våra följdfrågor.

Intervjuerna vi gjort med barnen, där fyra böcker ur fyra genrer (bilaga 2) ligger till grund för att ta reda på vilka böcker som lockar och intresserar barn i förskolan, har skett utifrån ett fastställt intervjuschema med tre frågor som grund för att få igång ett samtal kring böckerna tillsammans med barnen.

Inför våra barnintervjuer har vi samtalat med pedagogerna på förskolorna och berättat om vårt uppdrag och syftet med intervjuerna. Informationsbrev skickades ut till föräldrarna (bilaga 1) där vi presenterade oss och förklarade innebörden av vårt arbete med deras barn. Föräldrarna har med tydlighet fått veta vem som kommer att ta del av intervjuvaren och att barnen har rätt att avbryta intervjun när som helst och även att all medverkan bygger på frivillighet. Under intervjuerna som gjorts med barnen träffade vi dem en liten stund varje dag under en vecka. För att barnen skulle känna sig så trygga som möjligt, fick barnen vara dem som bestämde var vi skulle sitta vid intervjutillfällena. De valde ett mindre rum där vi kunde sitta ifred. Innan intervjun

startade tyckte vi också att det var viktigt att visa barnen hur intervjun skulle gå till. Vi visade dem bland annat diktafonen som kom att spela in deras svar under intervjun. Vid första intervjutillfället fick barnen tillgång till fyra böcker som vi valt ur fyra olika genrer (bilaga 2).

Barnen fick titta på böckerna, bläddra fritt i dessa och sedan berätta vad de trodde böckerna handlade om, och vilken bok de skulle vilja läsa och varför. Under de kommande dagarna träffade vi barnen igen och läste böckerna för dem. Vid sista intervjutillfället lade vi åter fram de fyra böckerna och förde en diskussion om vad de hade tyckt om böckerna. Frågan var om böckerna handlade om det som barnen trott från början och om det fortfarande var den bok som var mest intressant innan som efter läsningen och vilken bok de kan tänka sig att läsa igen och varför.

Efter utförd barnintervju förs ett kortare samtal med pedagogerna på avdelningen kring de fyra ovanstående böcker utifrån frågor i bilaga 2.

Barnobservation:

I vår undersökning observerade vi barnen i åldern 3-5 år i deras lek och vardagsmiljö på förskolan. Detta gjorde vi för att få syn på barnens eventuella användande och nyfikenhet för barnlitteratur på förskolan.

Pedagogintervju:

När vi intervjuade pedagogerna på förskolorna valde vi en mer ostrukturerad intervjumetod. Som stöd för oss undersökare utgick vi ifrån frågorna i bilaga 4. Det var däremot inte viktigt för oss att få svar på samtliga frågor utan vår önskan och förhoppning var istället att få till stånd ett samtal och spontant flyt kring pedagogernas avsikter och utgångspunkter i arbetet med barnlitteratur. Vi har varit i kontakt med pedagogerna genom ett informationsbrev (bilaga 3). I informationsbrevet har vi presenterat vårt syfte med intervjuerna, att medverka är frivillig och presenterat etniska

överväganden. Precis som i barnintervjun har vi även vid dessa tillfällen då vi intervjuat pedagogerna använt oss av diktafon.

4.4 Forskningsetiska överväganden

Det finns en del som vi som forskare måste ta hänsyn till gentemot våra undersökningsdeltagare för att skydda dem som individer.

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer utgår ifrån fyra allmänna huvudkrav, det vill säga fyra krav som vi måste ta hänsyn till i vår forskningsundersökning. Dessa fyra krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Kraven kommer nedan att förklaras i relation till vår undersökning.

Vi har en skyldighet att informera de individer som berörs av vår forskning om vilka vi som är ansvariga för projektet är, det vill säga lämna ut våra namn och var det går att nå oss, detta för att underlätta kontakten mellan forskare och undersökningsdeltagare. Vidare informerar vi om vilket syfte vi har med vår forskningsuppgift samt att samtliga undersökningsdeltagares och uppgiftslämnares deltagande i undersökningen är frivilligt och att de när som helst har rätt att avbryta sitt deltagande. Det är också viktigt att deltagarna får information om att de insamlade uppgifterna endast kommer att användas till vår forskning. Under projektarbetets gång finns uppgifterna endast tillgängliga för oss forskningsansvariga och kommer därefter att förstöras. Vi har valt att låta både barn och pedagoger vara aktivt delaktiga i vår undersökning och därför kommer vi som forskningsansvariga att se till att vi får undersökningsdeltagares och uppgiftslämnares samtycke till undersökningen. Eftersom barnen i vår undersökning är under 15 år måste vi ha föräldrars/vårdnadshavares samtycke till barnens deltagande. Samtliga deltagare i undersökningen har rätt att få information om att de självständigt har rätt att bestämma om, på vilka villkor och hur länge de vill delta i undersökningen. Om de väljer att avbryta sin medverkan så medför detta inga negativa följder för de medverkande. Forskningsansvariga kommer inte heller att genom påtryckningar försöka övertyga deltagare att fortsätta mot sin vilja. Samtliga uppgifter från undersökningsdeltagarna kommer att behandlas med sekretess och kommer inte att vara åtkomliga för någon annan än de forskningsansvariga. Inga deltagare i undersökningen ska uppfatta sin medverkan som obehaglig eller kränkande. Information om att samtliga deltagare kommer att ges fingerade namn i forskningsrapporten ska med tydlighet framgå. De

uppgifter som vi som forskningsansvariga samlat in från våra undersökningsdeltagare kommer inte att lånas ut eller utnyttjas för kommersiellt bruk eller andra ändamål med icke-vetenskapliga syften.

Genom att följa ovanstående normer och regler vill vi visa tacksamhet och respekt till både barn och pedagoger som deltagit i vår undersökning och visa hur betydelsefull deras medverkan är för vårt forskningsarbete.

4.5 Beskrivning av analysprocedur

Efter varje genomförd pedagogintervju respektive gruppintervju med barnen har vi bearbetat och analyserat vårt inspelade material med hjälp av transkribering. Att transkribera är ett sätt att omvandla inspelat ljud till text. Med hjälp av vår transkriberade empiri har vi velat upptäcka om det finns eventuella skillnader eller likheter mellan pedagogers respektives barns sätt att resonera kring barnlitteratur i förskolan. Detta har vi gjort genom att kategorisera våra intervjusvar i olika teman som vi anser lyfter kvaliterna vi sett genom undersökningen. Andra faktorer med koppling till denna undersökning så som till exempel läsmiljöer, boksamtal, högläsning och populärkultur är även av intresse för vår studie.

5 Resultat

I detta kapitel presenteras i löpande text resultatet av analysen av det insamlade material som våra undersökningspersoner delgett oss genom intervjuer.

Detta kapitel har delats in i två delar nämligen barns perspektiv och pedagogers perspektiv. Respektive del kategoriseras sedan utifrån olika teman. Dessa bygger på mönster och uppfattningar som vi fann genom vår analys av intervjuerna. Dessa förklaras närmre under respektive rubrik.

5.1 Resultat av pedagogintervjuer

Barnlitteraturens tillgänglighet och dess miljö

”Böckerna är tillgängliga för barnen och de kan ta dem när de vill”

”Vissa böcker finns i backar vid soffan andra är inlåsta, de böcker som är inlåsta är de som är för pedagogerna som är lite finare med mer text”

”De får lov att ta med böckerna ut”

Pedagogerna anser att de har en bra tillgänglighet av böcker för barnen. Barnen kan när de vill sätta sig och läsa eller titta i böcker och på en av avdelningarna får de till och med ta med sig böckerna ut. Pedagoger berättar att läsningen av böckerna utomhus sker på en speciell angiven plats som markerats med en filt. Merparten av pedagogerna som intervjuats berättar att platsen där högläsningen sker inomhus består av en soffa, matta och en back eller korg med böckerna i. Några pedagoger nämner också att det finns kuddar och för att alla ska få plats tar man hjälp av stolar som sätts i en cirkel som barnen kan sitta på. Endast en av de intervjuade pedagogerna nämner att miljön där de läser inte är så inspirerande och att man skulle vilja göra det ännu mysigare och mer

lockande för barnen, men att detta tyvärr inte har gått på grund av platsbristen i lokalerna.

Reglerna kring användandet av böckerna ter sig lite olika, några av pedagogerna menar att man ska sitta i soffan och läsa boken medan andra anser att man får sitta var som helst när man vill läsa, bara man lägger tillbaka böckerna efter sig. Den viktigaste regeln kring användandet av böckerna som samtliga pedagoger lyfter är att man inte tar i sönder dem och inte ritar i dem. Samtliga pedagoger tycker att det är okej att barnen tar med sig böcker hemifrån men det är inget som de uppmanar till. Regler kring detta är att barnens bok ligger på barnens hylla och tas fram när det är dags för högläsningen och sedan läggs tillbaka direkt. Under högläsningstillfällena använder sig de flesta pedagogerna även av annat material så som sagopåsar, dockteater och flanosagor. Detta var dock inget material som barnen själva fick tillgång till utan enbart gemensamt med en vuxen. Sagopåsen är ett bra komplement till böcker och med hjälp av sagopåsens konkreta föremål fungerar den som ett kognitivt stöd för barnen när de hör på sagan menar en pedagog.

Högläsning som språkutvecklande och fantasiskapande

”Många pedagoger tänker nog inte varför de läser//...//jag hoppas att man har ett syfte med läsningen så att man inte bara läser för att man ska”

”Vi har högläsning varje dag”

”Det är bra att läsa det stimulerar barnens språkutveckling”

I intervjuerna berättar alla pedagoger om hur viktigt det är för barnen att de dagligen får högläsning av någon form. Framför allt lyfter många av pedagogerna upp hur viktigt det är för språkstimuleringen och fantasins skull. Pedagogerna är också överens om att det är av vikt att läsa i mindre grupper och efter lunchen. En pedagog menar på att det är viktigt för deras barn att läsning kommer efter lunchen eftersom de inte har någon ”vila” och anser därför att barnen får en lugn stund att koppla av på för att sedan i lugn och ro

välja en ny aktivitet istället för att bara hasta iväg in i leken efter maten. Några av pedagogerna kan inte riktigt förklara varför de just läser efter maten utan svaret blir /... så har vi alltid gjort.../ och frågan undviks att svara vidare på. När intervjun är avslutad och pedagogerna inte längre känner sig så iakttaga kommer det fram att man inte egentligen har någon riktig klarhet i varför man läser vid den tidpunkten utan att man alltid har gjort det som en rutin och framför allt för att man som pedagog är ensam med så många barn eftersom personalbemanningen minskar på grund av raster. Pedagogerna anser att det är viktigt för barnen att få någon form av högläsning dagligen. Högläsningen är viktig i många avseende, bland annat menar några pedagoger att de märker att en del av barnen aldrig får uppleva högläsning hemma fastän barnen visar att de har ett tydligt intresse för det och har många tankar och funderingar att bearbeta. Några pedagoger beskriver också skillnaden hos vissa barn i deras språkutveckling från det att de börjat på förskolan och fram tills idag. Om detta sedan har med deras högläsning att göra vet de inte men de tror att den har en bidragande hjälp till språkutvecklingen. Flertalet av pedagogerna menade också att litteraturen kan hjälpa dem att komma in på samtal som behövs i gruppen. Konflikter av olika slag, mobbning eller döden kan vara ämnen som måste diskuteras och genom en bok kan de ibland möta barnen på ett enklare sätt än att bara berätta vad som är rätt och fel.

Förmedling, inflytande och delaktighet skapar en bra barnbok och lässituation

”Det är viktigt att det finns ett budskap i boken”

”Det är inte bara viktigt att läsa, utan vi måste också fånga upp tankar, idéer och funderingar”

”Bokens innehåll är viktig, men också hur vi förmedlar

Samtliga pedagoger är överens om att det är viktigt att läsa och att det är bra för barnen. Fantasin, kreativiteten, barnens tankar och funderingar är ord som nästan alla pedagoger lyfter när vi samtalar om böckernas funktion och utmärkelsen av en bra bok. Många av de intervjuade pedagogerna menar att en bra barnbok ska innehålla enkel text, vara realistisk, ha ett innehåll som barnen känner igen och har tydliga bilder.

”När barnen känner igen sig i böckerna, det är då vi får igång ett samtal. Hur kan vi fånga upp dessa samtal? och Hur kan vi arbeta vidare? Det är viktiga frågor som vi måste ta med oss i vårt arbete, kanske ska vi lägga annat åt sidan och arbeta med boken istället. Att utgå från en bok är en väg in mot våra mål i både språk och matematik och då är det värt att lägga annan verksamhet åt sidan för ett tag” (pedagog).

Förmedlingen av sagan ansåg många av pedagogerna var av betydelse för barnens mottagande av innehållet. Pedagogerna menar att man måste ha en inlevelse, kunna ändra sin röstläge och skapa en spänning. Några pedagoger menade på att alla pedagoger inte har dessa förutsättningar men måste ändå vara delaktig i den dagliga högläsningen och läsa för barnen. Endast en pedagog menar att barnen är ganska snälla och mottagliga ändå och vill lyssna och de ”gillar läget” det blir en rutin för dem också. Bilderböcker, flanosagor och sagopåsar använder sig samtliga pedagoger av under högläsningstillfällena. Kapitelböcker är inget som förekommer på någon av avdelningarna som undersöktes.

Faktaböcker förekommer på båda undersökningsförskolorna och merparten av de intervjuade menar att det kanske inte är en sådan bok som de i första hand väljer att ha vid högläsningstillfällena utan att de hellre skulle vilja sätta sig ner vid andra tillfällen med de barnen som är intresserade och diskutera och prata om boken. Pedagogerna menar att det kan vara svårt att fånga allas intresse om boken exempelvis handlar om bilar eller tåg.

Valet av litteratur som görs i de olika grupperna är böcker som redan finns på förskolan eller böcker som har lånats på biblioteket. Samtliga pedagoger är överrens om att barnen är delaktiga och har inflytande över valet av litteraturen. De berättar att barnen kommer med ett par böcker till pedagogen som de vill höra på och utifrån dessa väljs ett par ut, antalet av böcker som läses beror på dess längd och efter barnens förmåga att sitta still.

Många av pedagogerna ser frågande ut när vi lyfter ordet populärkultur. När innebörden sedan lite enkelt förklaras och frågan ställs om böcker som Star Wars eller Barbie finns på förskolan blir svaret entydligt NEJ. Däremot har det förekommit att något barn har tagit med sig hemifrån och då har vi tittat i den förklarar två pedagoger.

Barns önskemål om spontanläsning

Den spontana läsningen, när barnen tar en bok som de själv läser i, beskriver pedagogerna, är stor på förskolorna. Många barn gillar att sitta ner och titta och ta en paus i deras dag. Däremot är inte den spontana läsningen när pedagogerna kan läsa för barnen så stor. Detta beskriver några pedagoger beror på att barngrupperna är stora och ska man sitta och läsa för ett barn tappar man fokus på de andra och vad som händer i rummen sidan om. Däremot menade några pedagoger på att om ett barn vill läsa och man sätter sig ner så lockar detta till sig andra barn och i slutändan har man fem-sex barn runt om kring sig och det blir mindre barn i de andra rummen och oftast mindre konflikter.

Biblioteket som litteraturkomplement till förskolan

”Vi går regelbundet till biblioteket”

”Barnen får låna vilken bok de vill, men vi tittar på den så att det är en lämplig bok”

”Det finns inget större samarbete med biblioteket, vi går dit och lånar böcker”

Samtliga pedagoger besöker kontinuerligt det lokala biblioteket tillsammans med barnen. Oftast sker det i helgrupp men även i halvgrupp ibland. En av pedagogerna berättar att hon föredrar att gå dit i halvgrupp. Hon menar att det blir lugnare för barnen och de kan sitta ner och titta i böckerna och välja i lugn och ro. Barnen får också möjlighet till att få upptäcka andra böcker än de som de är vana vid. Pedagogerna menar också på att när de besöker biblioteket i halvgrupp får de ett helt annat prat kring böckerna än om de skulle gå dit i helgrupp. Pedagogerna anser att det är viktigt att barnen får ta del av bibliotekets miljö och utbud. Pedagogerna berättar att barnen själva får välja vilken bok de vill på barnavdelningen men att personalen sedan går igenom böckerna för att se om de är lämpliga att låna. Arbetet kring böckerna ser lite olika ut berättar de intervjuade pedagogerna. Några lägger böckerna i backen när de kommer hem och böckerna läses sedan under högläsningstillfällena och i den dagliga verksamheten. En pedagog berättar att de brukar ha biblioteksböckerna i en hylla som

bara personalen har tillgång till också lägger de fram ett par stycken på barnens bokhylla och efter några dagar byter de ut böckerna, på så sätt känns det som att det finns ny böcker hela tiden.

En annan pedagog berättar att de ibland har arbetat lite mer med böckerna varje barn har lånat. De har fotograferat barnet tillsammans med boken sedan har de intervjuat varje barn varför de har valt den boken, vad de tror att den ska handla om med mera. Efter de sedan har läst böckerna har de återgått till barnens intervju och ställt mer frågor om boken.

Endast en pedagog lyfter att varken barn eller personal lånar filmer eller spel, cd-sagor går bra men filmer och spel får de låna med sina föräldrar. Någon form av samarbete ansåg ingen av pedagogerna att de hade med biblioteket mer än att de kom och lånade böcker och ibland fick de några platser till evenemang som sagoläsning, sångstund eller filmvisning som biblioteket anordnar.

5.2 Resultat av barnintervjuer

Barnen önskar mer böcker

Vid flera tillfällen har vi samtalat med barnen om böckerna som finns på avdelningarna. Frågorna som ställts har i stora drag varit: - Vad tycker ni om böckerna på avdelningen? Finns det böcker för alla barn? Är det lätt att hitta böckerna? Skulle ni vilja ha några andra böcker istället? Svaren har varit många och varierande men fantastiskt givande att lyssna på. Efter en lång sammanställning kan man sammanfattningsvis säga att barnen över lag, oavsett ålder och kön önskar mer böcker på avdelningarna. I avdelningarnas bokhyllor finns det uppskattningsvis mellan fyrtio och femtio böcker. Detta kan ju tyckas vara relativt många men vid närmare eftertanke så ska dessa böcker tillgodose alla avdelningens barn, det vill säga barn från ett till fem års ålder och både flickor och pojkar. Då är femtio böcker långt ifrån tillräckligt. Barnen uppskattar därför besöken på biblioteken som sker kontinuerligt på båda undersökningsförskolorna.

”Vi får välja
böcker själv på
biblioteket”

Lotta 5 år

”Där tar jag mina
älsklingsböcker”

Fred 5 år

Genom boklånen på biblioteken utökas valmöjligheterna av böcker på avdelningarna för barnen. En pojke på en av förskolorna kom med en väldigt bra idé om hur man skulle kunna få fler böcker till de planerade högläsningstunderna, ”Vi kan ju ta med böcker hemifrån och ha ett schema där fröken sätter ett streck så ser man vems tur det är att ta med”. Detta har vi som undersökare föreslagit för pedagogerna på de båda undersökningsförskolorna och fått väldigt god respons på.

Barnlitteratur som igenkännande och erfarenhetsanknytande

Vi lägger fram en bok i taget på bordet framför de tre pojkarna Martin (5 år), Viktor (4 år) och Simon (4 år), samtidigt som vi berättar vad böckerna heter. De tar ingen större notis om böckernas titel utan tittar istället intresserat på bilderna på böckernas framsidor. Glada utrop hörs medan de känner och klämmer på böckerna.

Första boken är ”Farliga djur”, - Den vill jag höra, den vill jag höra, säger Martin. Den vill jag höra.

Andra boken är ”Star Wars” - Den vill jag ha, den vill jag höra säger Martin igen. Den vill jag också ha utropar Viktor exalterat.

Tredje boken är ”Hattstugan” - Den, den har jag hemma, ropar Martin, -Det har jag också, jag har också den hemma säger Simon. - I den eldar de upp sina kläder fortsätter Martin.

Fjärde boken är ”God natt alla djur” - God natt alla djur upprepar Martin med ett drömmande tonläge. Alla tre skrattar. - Jag vill ha den, säger Viktor.

- Jag har sett Star Wars hemma hos mig, säger Simon. Vi frågar då om han har en bok eller en film om Star Wars. Han tittar en kort stund på oss: -Jag bara såg honom, svarar han.

Alla tre barnen börjar prata om Star Wars och vill titta i boken, de känner igen flera av figurerna på bilderna och berättar i munnen på varandra om det de ser.

- Jag är han, säger plötsligt Simon och pekar på Darth Vaider i boken.

Viktor berättar ivrigt om alla karaktärerna i boken och härmar flera gånger Darth Vaiders röst, de andra försöker låta likadant. Det är tydligt att de har god kännedom om karaktärerna och de är alla tre fascinerade av boken. De sträcker ut sina armar och leker att de slåss med lasersvärd, rörelser och ljud är tydliga. Martin studerar länge och väl de olika rymdskeppen i boken. R2D2-roboten är på en sida i boken. Pojkarna reser sig upp och härmar robotens gångstil, de går runt, runt i rummet.

Det är härligt att se deras glädje och lyssna till deras ivriga samtal. Det är tydligt att de har erfarenheter av Star Wars i bagaget.

När vi ber pojkarna välja ut den bok de helst skulle vilja höra mer av väljer alla tre Star Wars. Varför, undrar vi, - Därför att jag vill vara dem, säger Simon. - Därför att de pangar och det låter från lasersvärden säger Martin. Viktor sträcker fram sina armar och gör en massa ljud och rörelser – Jag krigar, säger han.

Pojkarna ser sig själva som karaktärerna i Star Wars boken och lever sig in i dess bilder.

I denna intervju var det tydligt vilken bok som väckte deras intresse, vi upplever inte att de har påverkat varandra sinsemellan i valet av bok.

Boken ”Godnatt alla djur ” kommer helt i skymundan under denna intervju. Vi funderar över en möjlig orsak till detta. Det skulle kunna vara för att de intervjuade barnen är pojkar och att boken eventuellt är lite för snäll i förhållande till ”Star Wars” men även ”Farliga djur”

Vid ett annat intervjutillfälle med barnen Ramona (5 år), Anna (4 år) och Alma (4 år) framkommer en helt annan bild av just boken ”Godnatt alla djur”

Ramona påpekar snabbt att den boken har hon haft när hon var liten men att den nu tyvärr är bortslarvad, - Det är jag ledsen för. Flickorna samtalar tillsammans om boken och tycker att karaktärerna på bilderna är gulliga och liknar dem vid sina egna gosedjur. Två av flickorna väljer denna bok som sin favorit, som de gärna vill lyssna mer på medan den tredje flickan väljer Star Wars. När vi frågar henne varför hon tycker bäst om den kan hon inte svara på det utan är istället alldeles tyst.

- Den där Star Wars, den tycker jag inte om, den gillar bara mina storebror om, säger Anna.

- Tom har sådana gubbar hemma men dom tycker jag inte om att leka med. Dom bara slåss och man ska ju inte slåss, fyller Ramona i.

De pratar en stund om varför de inte gillar Star Wars medan den tredje flickan som faktiskt valt Star Wars lyssnar på samtalet men inte kommenterar något. Hon står fast vid sitt val men kan inte argumentera för det.

För att sammanfatta det vi sett och hört under samtliga 18 stycken barnintervjuer, om vad som utmärker en bra bok sett utifrån barnens perspektiv kan vi konstatera att det till stor del handlar om att kunna känna igen sig i boken. Vi har sett att barnen genomgående kopplar sin egen vardag och erfarenheter till bilderna och karaktärerna i boken. Att kunna se sig själv som en möjlig del av bokens innehåll gör det spännande och verkligt för barnen. Vi kan också se tydliga skillnader mellan vad pojkar respektive flickor väljer för böcker. Detta kan bero på den genusbild som hela samhället är uppbyggd på och som också våra barn påverkas tidigt av. Alma som valde Star Wars kunde inte argumentera för sitt val, kanske därför att hon kände att hennes val inte stämde överens med de andras. Bemöter pedagoger på förskolor idag barn som går emot det ...? Har förskolorna tid och möjlighet att se varje barns önskemål? Lpfö98 (rev 2010) säger att arbetslaget ska stärka barns tillit till den egna förmågan och att förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter. Detta är inget som vi har möjlighet att undersöka i detta arbete, men det är tänkvärt att fundera över ute på förskolorna.

Högläsning som glädjespridare

Många av barnen som vi träffat under vår undersökning berättar att de är vana vid att lyssna på saga hemma, oftast läst av mamma. Endast ett fåtal barn får ingen godnattsaga läst för sig vid läggningsdags på kvällen. Däremot upplever samtliga barn att de får vara med under högläsningstunder på sin förskola. Vid dessa tillfällen sitter många barn tillsammans.

”Vi läser innan vi ska äta”

Anna 4 år

”Fröken läser för oss på sagomattan”

Tobias 4 år

”Fröken dukar när vi läser”

Martin 5 år

Och så är det ofta, av praktiska skäl på avdelningarna sker ofta lässtunden innan eller efter lunchen. Vi som undersökare får dock inte uppfattningen av att barnen upplever att det är ett sätt att skapa ordning på avdelningarna under denna stund på dagen. De tycker om lässtunden och sätter sig med glädje i soffan eller på sagomattan för att lyssna. Men efterfrågan på lässtunder ensam eller med några få barn och en pedagog finns hos barnen.

”Ibland vill jag höra på
saga själv med fröken men
då säger hon snart”

Ramona 5 år

”Jag tycker om att vara
länge på förskolan för då
läser fröken för mig”

Alma 4 år

Vår upplevelse som undersökare är att barnen aldrig säger nej till att få en bok läst för sig, istället skulle de vilja att det skedde mer och oftare under dagen.

Annat som kom fram vid våra samtal med barnen var att de önskar kunna sitta mer ifred eller tillsammans med en kompis utan att bli störda av andra barn runt omkring.

”Ibland vill jag
faktiskt ha boken
för mig själv”

Rasmus 4 år

”Jag gillar inte när
många barn drar i min
bok”

Anton 4 år

Det får oss som undersökare att koppla tillbaka till kapitlet i vår litteraturred som handlade om läsmiljöer på förskolorna. Vi har under denna undersöknings gång sett att pedagoger på avdelningarna skapar lässtimulerande miljöer för barnen när de arrangerar en högläsningstund. Men med all tydlighet tycker barnen inte att de hittar någon vrå på avdelningarna där de kan få vara ifred med sin bok. Det är tänkvärt eftersom många forskare anser att barnens literacyutveckling ska ske i olika miljöer och sammanhang som tillfredsställer barnet. Många barn i vår undersökning efterfrågar en lugn läsvrå.

Barnlitteraturens innehåll ger upphov till boksamtal

På våra två undersökningsförskolor förekommer olika sätt att läsa på för barnen. Bland annat med hjälp av flanosagor, där en text läses samtidigt som tillhörande bilder sätts upp på en flanotavla så att alla barnen ser. Ett annat sätt är sagoläsning ur en bok där pedagogen använder sig av rekvisita. Exempelvis var vi med och lyssnade till Prinsessan på ärten, där pedagogen använde sig av en prinsessa, en prins, en ärta och flera små madrasser. Barnens intryck av sagan förstärktes när de fick både höra sagan och se bilderna i boken men också fick följa sagans händelseförlopp med hjälp av rekvisitan. – Jag vill ha grejer framme, säger Viktor, det är spännande. Det vanligaste sättet att läsa högt för barn är dock rakt av ur en bok. Vi har upplevt pedagoger som läser från pärm till pärm utan något egentligt stopp för gemensam reflektion av det lästa. Men vi har också sett pedagoger som stannar upp under högläsningens gång för att fånga upp barnen, få ögonkontakt med dem och resonera kring det som läses. Att samtala om bokens innehåll både under och efter läsningens gång upplever barnen som viktigt.

”Jag tycker om när
vi pratar
tillsammans”

Simon 4 år

Böckerna ”God natt alla djur” och ”Hattstugan” som vi använde som underlag i vår undersökning var för oss som undersökare lätta att läsa för barnen. Dessa böcker innehåller en löpande text som är lätt att läsa innantill och inte kräver så mycket av pedagogerna. Däremot är böckerna ”Farliga djur” och ”Star Wars” av en annan genre. Dessa böcker går inte på samma vis att läsa innantill ur, utan läsningen av dessa blir mer som ett samtal om bokens innehåll och det barnen ser på bilderna. Barnen tillför varandra kunskaper och delger varandra sina egna erfarenheter av det samtalade vilket så klart blir väldigt lärorikt för alla parter.

Efter många både kortare och längre möten med barnen på de båda förskolorna vi undersökt går det nu att dra vissa slutsatser om vilka böcker av dem fyra som ingår i undersökningen som barnen helst väljer ut. Det är så klart inga genomgående tydliga

ställningstagande som görs men under undersökningens gång anser vi ha hört och sett så mycket av barnen att det går att dra en slutsats. Populärast bland de fyra böckerna var boken "Farliga djur" tätt följd av "Star Wars". Endast ett fåtal barn valde "Hattstugan" och "Godnatt alla djur".

6 Diskussion och slutsatser

Det som vi genom detta arbete velat undersöka gäller förstås vilka avsikter pedagoger har i arbetet med barn och barnlitteratur på förskolor, men också hur pedagoger och barn resonerar kring böcker och bokläsning i förskolan. Under arbetets gång har vi stött på forskare som anser att dagens barn utöver barnboken möter så många fler sätt att ta till sig litteracitet, bland annat genom den digitaliserade världen. Barnbokens berättigande har utav forskare ifrågasatts men efter vår undersökning kan vi se att det istället är den digitaliserade världen och populärkulturen som är mest ifrågasatt hos pedagogerna. Vi kan här se ett avståndstagande från att använda den otraditionella barnlitteraturen. Liksom Sparrman (2002) kan vi se skillnaden mellan barnkultur och barns kultur. Över lag är det pedagogerna på våra undersökningsförskolor som skapar kulturen för barnen bland annat genom att göra de huvudsakliga bokvalen vid högläsningstillfällena. Dessa bokval sker oftast helt slumpmässigt och har oftast ingen direkt anknytning till eventuellt pågående tema eller liknande i verksamheten. Enligt vår uppfattning visar undersökningen att barnen på förskolorna inte har tillräckligt inflytande och delaktighet i den utsträckning som vi tolkar pedagogernas uppdrag utifrån målen i Lpfö 98 (rev. 2010). Istället önskar barnen få större utrymme i valet av böcker. Barnens val av litteratur liknar de val som barnen i Fasts (2008) studie gav uttryck åt. Nämligen att populärkulturen är inspirerande och lärorik för barns skrivande och läsande redan från tidig ålder. Vi kan tydligt se populärkulturens spår i barnens dagliga lek, framför allt genom sin egen personliga koppling till de olika karaktärerna i böckerna, exempelvis i Star Wars. Däremot kan vi inte lika tydligt se den traditionella litteraturen i leken. Liknande resultat har även Svensson (2009) kommit fram till i sin undersökning. Denna visar att 47 % av de deltagande barnen leker det de fått läst för sig under högläsning. Superman, Star Wars, pirater och prinsessor är de vanligaste svaren på vad man leker. Det vill säga framför allt de populärkulturella karaktärerna. Här anser vi att media spelar stor roll. Genom media det vill säga tv, tidningar, dataspel med mera får vi intrycket av att den dominerade kulturen för barn idag är just populärkulturen.

Vid flertalet samtal med pedagoger framkom tydligt att en bra barnbok ska innehålla fantasi och kreativitet men även att barnens tankar, funderingar och vardagliga erfarenheter ska tillgodoses genom litteraturen. Detta går till viss del hand i hand med barnens perspektiv på hur en bra barnbok ska vara. Barnen kopplar sin egen vardag och tidigare erfarenheter till det fantasirika och kreativa karaktärerna i böcker. Att som barn

genom fantasi vara en del av bokens innehåll ger barnen extra inlevelse vid lästillfällena. Fantasi och kreativitet tolkas och värderas däremot helt olika utifrån barn respektive vuxna.

Samtliga pedagoger som vi har intervjuat beskriver vikten av daglig högläsning. Pedagogerna menar att alla barn inkluderas i denna aktivitet och detta kan vi se stämma överrens med hur barnen har upplevt högläsningen. Trots att barnen i vår undersökning inte verkar ha någon särskild uppfattning om när på dagen högläsningen oftast sker kan vi som undersökare se ett tydligt mönster på när det läses för barnen och varför det sker just då. Att samla barnen till en lässtund innan eller efter lunch för att rent praktiskt lösa rutinsysslor och raster för pedagogerna gör att den spontana lässtunden när lusten faller på oftast försvinner. Istället samlas barnen ofta i stora grupper där barn i flera olika åldrar får lyssna till samma bok. Detta går inte hand i hand med Söderbergs (1998) resonemang där hon menar att läsningen skall vara en frivillig aktivitet. Vår upplevelse av högläsningstunderna på våra undersökningsförskolor är alltså att flertalet av dem inte är frivilliga utan istället är styrda av pedagogerna i disciplinerande syfte för att skapa ordning. Svensson (2009) menar att detta signalerar att läsningen inte anses så viktig utan istället blir en väntan på någon annan aktivitet som anses viktigare, exempelvis lunchen. Vi anser att vi som pedagoger i förskolans verksamhet kanske inte ger barnen de rätta verktygen och möjligheterna till litteracitetsutveckling genom att bygga upp vårt arbetssätt kring rutinsysslor.

Läsningen har en viktig roll i förskolan, men den spontana läsningen där barnen kan sitta själva med en pedagog saknas av både barn som vuxna av olika skäl. I undersökningen upplever vi att det utifrån både pedagoger och barn är viktigt att prata om och bearbeta det man har läst. Detta kan vi se stämma överrens men den forskning som vi fördjupat oss i inför detta arbete. Både Jönsson (2009), Lindö (2009) och Fast (2011) står bakom vikten av boksamtal. Det som väckte vårt intresse till detta arbete var Jan Nilssons artikel i Pedagogiska Magasinet (nr 1, 2010), där han skriver om den fattigdom av litteraturläsning som förekommer i förskolan. Hans bild av förskoleverksamhetens boksamtal är att även det är mycket lågt prioriterade. Detta rimmar ju ganska logiskt, om det inte förekommer högläsning i förskolan finns det ju inte heller möjlighet till boksamtal, det vill säga att gemensamt diskutera det lästa. Till viss del måste vi genom vår undersökning hålla med Nilsson (2010), men samtidigt vill vi påpeka att vi faktiskt upplever att barnen på förskolorna får vara med om

högläsningstillfällen, åtminstone ett par gånger per vecka, dock under former som kunde varit mer pedagogiska och prioriterade. Framför allt kunde det varit oftare.

Vår uppfattning är även att både miljön och hur man läser sagor har stor betydelse för såväl barn som för vuxna. Vi upplever i vår undersökning att pedagogerna till viss del lever upp till sitt resonemang. Å ena sidan sätter de sig på en avskild plats för att inte bli störda vid läsningen men å andra sidan så är denna plats oftast inte inspirerande för läsningen. Användandet av rekvisita eller sagor som läses med olika hjälpmedel är något som vi tydligt kan se ute på förskolorna. Barnen tycker även att detta arbetsätt är roligt och att man på ett annat sätt kan ”hänga med” under läsningen. Alla barn har inte förmågan att ta till sig sagan genom ord, men med hjälp av det visuella kan de få en tydlig bild av de viktiga elementen i sagan, och literacyutvecklingen för barnet kan ske i ett meningsfullt sammanhang anser Liberg (1995).

Arnesson Eriksson (2009) lyfter i sin bok fram ett exempel från Svejserdalens förskola i Östra Mölndal som har en sagoprofil och har arbetat efter detta arbetsätt i 18 år. Pedagogerna på förskolan menar att de tydligt kan koppla sagotemat till verksamheten. Det man upplever det minns man och när man har roligt skapas de bästa förutsättningarna för lärande och utveckling. Valet av saga blir viktigt när man har ett arbetsätt som Svejserdalens förskola. Därför har pedagogerna tillsammans tagit fram fyra kriterier som stöd inför deras val för att få inspiration och utvecklingsmöjligheter inför temarbetet:

- Fantasi
- Olika miljöer - resor
- Olika karaktärer
- Möjlighet till genusarbete

Kriterierna från Svejserdalens förskola är en bra grund för alla pedagoger, även om man inte arbetar med sagotema, när de gör sitt val av litteratur som köps in eller lånas till förskolan.

Om vi gör en jämförelse på vad barn respektive pedagoger i vår undersökning anser om bokutbudet på förskolorna kan vi se att pedagogerna har en förståelse för barnlitteraturens värde men inte i första hand prioriterar böcker vid inköp. Barnen

önskar att det funnits ett större urval av böcker på avdelningarna men samtidigt tycker de att detta kompenseras av regelbundna biblioteksbesök.

Svensson (2009) kan se att samarbetet med föräldrar har ökat i och med det genomförda projektet i Jönköpings län, där hon bland annat undersökte utbudet av böcker på 60 förskoleavdelningar. Föräldrarna har där fått en ökad förståelse för läsningens betydelse för barnens utveckling. Vi har i vår undersökning inte haft som syfte att undersöka samarbetet mellan förskolor och hem vad gäller läsning för barnen, men vi kan ändå efter samtal med pedagogerna se att det inte finns något sådant samarbete. Pedagogerna på undersökningsförskolorna vet egentligen inte mycket om vilka barn som är vana vid högläsning hemifrån och anpassar inte alltid högläsningens förhållanden efter barnens tidigare erfarenhet och nivå. En bra start på ett samarbete mellan förskola och hem skulle kunna vara som en av pojkarna under en barnintervju föreslog, - Vi kan ju ta med böcker hemifrån och ha ett schema där fröken sätter ett streck så ser man vems tur det är att ta med. Detta förslag ger inte bara barnen inflytande över vad som läses för dem utan leder även till ansvar och personlighetsutveckling när barnet får motivera valet av sin medtagna bok.

Något som faktiskt gläder oss som undersökare är att samtliga avdelningar på våra båda undersökningsförskolor regelbundet besöker biblioteken i närområdena. Detta är ju ett sätt för pedagogerna att visa att man faktiskt tycker att barnlitteraturen spelar en viktig roll för barnen och deras litteracitetsutveckling men det är också ett bra och billigt alternativ till att utöka och variera böckerna i avdelningarnas bokhyllor med jämna mellanrum. Vår undersökning visar alltså på 100 % regelbundna biblioteksbesök jämfört med något lägre 73 % i Svenssons (2009) undersökning. Detta är en intressant jämförelse, men som vi egentligen inte kan redovisa något svar på varför skillnaden är så stor. Vi kan bara spekulera i att det kan bero på att pedagogerna inte har samma uppfattning om läsningens värde för barnens utveckling. Kan också bero på stora avstånd mellan förskola och bibliotek eller att en del av avdelningarna i Svenssons (2009) undersökning kan vara småbarnsavdelningar som inte i samma utsträckning besöker biblioteken. Vad vi däremot förundras över är att pedagogerna i vår undersökning menar att det är lika mycket barn som pedagoger som väljer böcker på biblioteket, samtidigt som de påpekar att de tittar igenom bokhögen innan de lånar för att se att det är ”lämplig” litteratur. Hur stor är då egentligen barnens valmöjlighet? Och vilket inflytande har de över litteraturen som läses för dem?

Aktuell forskning visar ju tydligt på litteraturläsningens och boksamtalens betydelse för barns kunskapsutveckling inom språk och kommunikation. Nilsson (2010) tycker sig uppleva att språklekar av flera slag är en vanligt förekommande aktivitet i förskolor. Som en följd av detta säger han:

- Man kan med fog ställa sig frågan vilket som mest gynnar förskolebarns språkutveckling – läsning av och samtal kring berättelser med ett begripligt och meningsfullt innehåll eller bollande med stavelser, rim och ramsor tömda på allt annat innehåll än ljud och språk. (Nilsson, 2011).

Att stimulera och möta alla barn i förskolan är ett viktigt led i det livslånga lärandet. Genom att tidigt ge barn rikligt med språklig stimulans genom exempelvis högläsning av böcker har vi som pedagoger påverkat och väckt barnens språkförmåga och därmed gett dem verktyg till att utveckla sin litteracitet i framtiden.

7 Referenser

- Arnesson Eriksson, Marie (2009). *Lärande i sagans värld: om temaarbete i förskola och förskoleklass*. Stockholm: Lärarförbundets förlag
- Asplund Carlsson, Maj (1993). *Från Max till Mio: förskolans litteratururval för barn 1-7 år*. Göteborg: Institutionen för metodik i lärarutbildningen, Univ.
- Barton, David (1994). *Literacy, An introduction to the ecologic of written language*. Oxford: Blackwell
- Chambers, Aidan (1995). *Böcker omkring oss: om läsmiljö*. Stockholm: Norstedt
- Dominković, Kerstin, Eriksson, Yvonne & Fellenius, Kerstin (2006). *Läsa högt för barn*. Lund: Studentlitteratur
- Fast, Carina (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva: familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2007
- Fast, Carina (2008). *Literacy: i familj, förskola och skola*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Fast, Carina (2011). *Att läsa och skriva i förskolan*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Hellsing, Lennart (1999). *Tankar om barnlitteraturen*. [Ny utg.] Stockholm: Rabén & Sjögren
- Jönsson, Karin & Axelsson, Monica (2009). *Bygga broar och öppna dörrar: att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Kohkoinen, Annette (2007). *Bebis + bok = glädje: [det underbara i att läsa högt för de allra minsta]*. Stockholm: En bok för alla
- Kåreland, Lena (2009). *Barnboken i samhället*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kåreland, Lena (1983). *Möte med barn litteraturen*. Sandby Grafiska: Lund
- Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerups

- Lindgren, Simon (2009). *Populärkultur: teorier, metoder och analyser*. 2., [rev.] uppl. Stockholm: Liber
- Lindö, Rigmor (2005). *Den meningsfulla språkväven: om textsamtalets och den gemensamma litteraturläsningens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur
- Lindö, Rigmor (2009). *Det tidiga språkbadet*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Läroplan för förskolan, *Lpfö 98*. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket
- Nikolajeva, Maria (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur
- Olson, Kristine & Boreson Cecilia (2004). *Media resor: om medier för pedagoger*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio (UR) i samarbete med Myndigheter för skolutveckling och svenska filminstitutet.
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Persson, Magnus (red.) (2000). *Populärkulturen och skolan*. Lund: Studentlitteratur
- Pramling Samuelsson, Ingrid, Klerfelt, Anna & Asplund Carlsson, Maj (1993). *Lära av sagan*. Lund: Studentlitteratur
- Simonsson, Maria (2004). *Bilderboken i förskolan: en utgångspunkt för samspel*. Diss. Linköping: Univ., 2004
- Sparrman, Anna (2002). *Visuell kultur i barns vardagsliv: bilder, medier och praktiker*. Diss. Linköping: Univ., 2002
- Svensson, Ann-Katrin. (2009) *Högläsning i förskola och förskoleklass-hur vanligt är det?* Högskolan i Borås
- Svensson, Ann-Katrin. (2011). *Språkstimulerande miljöer i förskolan: En utvärdering av Att läsa och berätta-gör förskolan rolig och lärorik*. Högskolan i Borås
- Säljö, Roger (2005). *Lärande och kulturella redskap. Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Söderbergh, Ragnhild (1988). *Barnets tidiga språkutveckling*. 2., [rev. och utök.] uppl.
Malmö: Liber

Artiklar:

Burakovsky, Pernilla. (2010). *Lek kultur och kommunikation*. Malmö. Malmö högskola
2010

Nilsson, Jan (2010). *Slumpen får inte styra*. Pedagogiska magasinet 2010, (1),78

Elektroniska källor:

http://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf

”Betydelsen av högläsning tillsammans med barn”, 2012-09-16.
www.youtube.com/watch?v=pKSHBO_yLdg

Föreläsning:

Benn, Siv.(2010-02-09). *Litracitet i förskolan*. Malmö: Malmö högskola

Hej!

Vi är två studenter på Malmö Högskola, Lärarutbildning - Barndoms- och ungdomsvetenskap som ska skriva vårt examensarbete under höstterminen 2012. Vårt syfte är **att undersöka hur pedagoger och barn ser på barnlitteraturens funktion i förskolan.**

Som metod kommer vi att använda oss av muntliga intervjuer med både barn och pedagoger. Under intervjun kommer vi att spela in samtalet med diktafon och anteckna det som sägs.

Vår önskan är att göra intervjuer mer Era barn på förskolan. Ert barns medverkan bygger på frivillighet och de har rätt att avbryta när som helst under intervjuens gång. I examensarbetet kommer både Ert barn och förskolan att vara anonyma och det är endast vi två (Pernilla & Theresé) som kommer att ha tillgång till materialet. Den information vi får fram under intervjuerna kommer endast att användas till vårt examensarbete. Allt material kring intervjuerna kommer att förstöras efter avslutat examensarbete.

Skulle det vara så att Ni inte vill att Era barn deltar i intervjuerna så ber vi Er att skriftligt lämna in det till avdelningens pedagoger **senast den 4/5 -2012.**

Tack för er medverkan!

Tveka inte att höra av Er vid eventuella frågor.

Med vänliga hälsningar

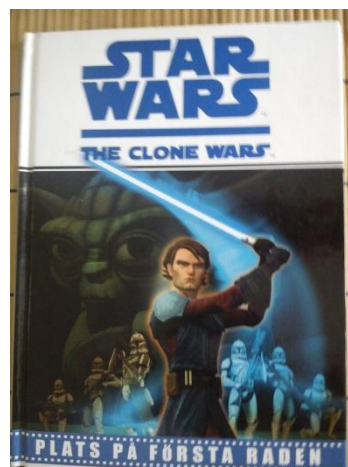
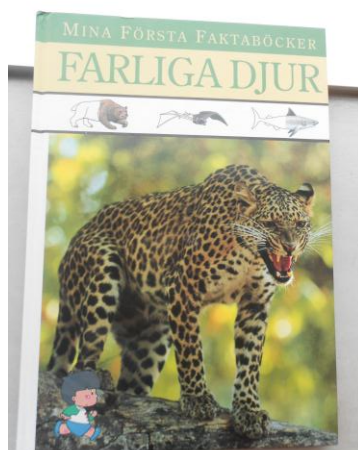
Theresé Lindström XXXXXX Förskola tel. XXXXXX

Pernilla Burakovsky XXXXXX Förskola tel. XXXXXX

Barnintervju och pedagogintervju

Presentation av fyra olika böcker.

Frågor till barnen:

1. Vad tror du böckerna handlar om?
2. Vilken bok skulle du helst vilja läsa?
3. Varför vill du läsa den boken?

Vi samlar barnen för att läsa en bok varje dag. Vid veckans slut samlas barnen igen för att åter diskutera böckerna, nu utifrån följande frågor:

1. Handlade böckerna om det du trodde?
2. Vilken bok tyckte du mest om?
3. Vilken bok skulle du vilja läsa igen?
4. Varför vill du läsa den igen?

Efter utförd barnintervju förs ett kortare samtal med pedagogerna på avdelningen kring de fyra ovanstående böcker utifrån följande frågor:

Frågor till pedagogerna.

1. Vilken bok tror du lockade barnen mest?
2. Motivera ditt svar.
3. Hur kan du som pedagog använda dig av boken i förskolans verksamhet utifrån mål och riktlinjer i Lpfö 98?
4. Övriga funderingar.

Hej!

Vi är två studenter på Malmö Högskola, Lärarutbildning - Barndoms- och ungdomsvetenskap som ska skriva vårt examensarbete under höstterminen 2012. Vårt syfte är **att undersöka hur pedagoger och barn ser på barnlitteraturens funktion i förskolan.**

Som metod kommer vi att använda oss av muntliga intervjuer med både barn och pedagoger. Under intervjun kommer vi att spela in samtalet med diktafon och anteckna det som sägs.

Vår önskan är att göra intervjuer med Er pedagoger på förskolan. Er medverkan bygger på frivillighet och Ni har rätt att avbryta när som helst under intervjuens gång.

I examensarbetet kommer både Ni och förskolan att vara anonyma och det är endast vi två (Pernilla & Theresé) som kommer att ha tillgång till materialet. Den information vi får fram under intervjuerna kommer endast att användas till vårt examensarbete. Allt material kring intervjuerna kommer att förstöras efter avslutat examensarbete.

Intervjun kommer att bygga på ett samtal mellan oss och kommer att ta cirka 30 minuter.

Vi kommer under de närmsta veckorna att ta kontakt med Er för att bestämma lämplig tid för intervjun.

Tack för er medverkan!

Tveka inte att höra av Er vid eventuella frågor.

Med vänliga hälsningar

Theresé Lindström XXXXXXX Förskola tel. XXXXXXX

Pernilla Burakovsky XXXXXXX Förskola tel. XXXXXXX

Frågor som underlag vid pedagogintervju!

1. Vilka åldrar har barnen i barngruppen?
2. Har ni böcker på förskolan?
3. Förvaras böckerna på någon speciell plats på förskolan?
4. Har barnen fri tillgång till böckerna?
5. Finns det speciella regler kring böckerna på avdelningen?
6. Finns det annan typ av litteratur/kultur material på avdelningen? (Flanosagor, dockteater, filmer etc.)
7. Använder ni er av högläsning på avdelningen? Varför?
8. Hur ofta läser ni tillsammans med barnen?
9. Sker läsningen för barnen på någon speciell plats? Och hur ser den platsen i så fall ut?
10. Sker läsningen i så fall i grupp eller för enskilda barn?
11. Innefattas alla barn oavsett ålder av läsning?
12. På vems initiativ sker läsning?
13. Hur ser barnens inflytande ut vid val av böcker?
14. Läser och tittar barnen själv i böckerna?
15. Var och vid vilka tillfällen möter barnen litteratur? (både på och utanför förskolan)
16. Märker ni att barnen har med sig erfarenheter av litteratur från hemmet?
17. Finns det något samarbete med bibliotek i närområdet? Hur ser detta i så fall ut?
18. Vilken typ av barnlitteratur använder ni på avdelningen?
19. Vad anser du utmärker en bra barnbok?
20. Vad anser du som pedagog att barnlitteraturens uppgift är?
21. Vilka möjligheter ser du kring läsning för barn?
22. Vilka svårigheter ser du kring läsning för barn?
23. Bearbetar ni tillsammans med barnen boken ni läst och i så fall hur?
24. Är litteratur för barn ett naturligt inslag i ert temarbete på avdelningen?
25. Kan du se att barnen använder barnlitteratur i sin fria lek?

Övriga tankar och funderingar kring barnlitteratur i förskolan.